

בס"ד לי שבט תשפ"ב

חשיבות התפילה לפני העמוד לאבל, ודין קדימה לש"ץ באבלות

מעלת התפילה לאבל כשליח ציבור

- כתב הרמ"א [סימן שעו ס"ד] מעלת התפילה כשהבן מתפלל ומקדש [אומר קדיש] ברבים פודה אביו ואמו מן הגיהנום כמ"ש רז"ל [סנהדרין ק"ב ע"א] ברא מזכה אבא, לכן מי שידוע להתפלל יתפלל.
- עוד הוסיף הרמ"א [שם] שהתפילה מועילה יותר מהקדיש [הן מצד התפילה עצמה, והן מצד הקדיש והברכה שבתוך התפילה שהוא עיקר הקדיש והברכה] ואיכא נמי מצוה טפי בתפילה מבקדיש. ובספר סוכות שלום כתב שקדיש מועיל להציל רשעים מגיהנום רק מהמדור התחתון שבגיהנום, והתפילה מועלת לנשמות להוציאם מכל מדורי גיהנום.
- אם אינו יכול להתפלל את כל התפילות, יותר טוב שיתפלל מעריב, משום שאז יש התגברות הדין.

האם צריך להיות ש"ץ באבלות על שאר קרובים כגון אח, אחות, בן, בת וסבא ?

חיוב וחשיבות התפילה כש"ץ היא רק על אביו ואמו ולא על שאר קרובים. לכן, אם מישוהו רוצה לגשת ביא"צ על שאר קרובים, ויש מישוהו שיש לו חיוב על אחד מהוריו, זכות הקדימה לזה שיש חיוב על אחד מההורים.

נוהגים להפסיק לעמוד כש"ץ ולומר קדיש בסיום חודש הי"א, מה המנהג במקרה שהקבורה התעכבה ביום אחד או יותר, ממתי מונים י"א חודש ?

בספר המנהגים נכתב, כי סיום הי"א חודשים הוא מיום הפטירה ולא מיום התחלת אמירת הקדיש, אפילו אם הקבורה התעכבה כמה ימים. (אך באגרות קודש ח"ד עמ' קז, בהערה למטה, הרבי הוסיף, שטוב להמשיך לעמוד כש"ץ אף בלא אמירת קדיש, עד שיעברו י"א חודשים מיום הקבורה (וראה עוד באג"ק ח"ג עמ' קצט, ובפשטות המשנה האחרונה היא מה שכתוב בספר המנהגים).

האם ניתן לעמוד לש"ץ במשך החודש הי"ב ?

אין איסור להיות ש"ץ בחודש הי"ב, אלא שאסור להראות שעושה כן מפני הנפטר (שלא יעשה את הנפטר כרשע שדין הרשע במשך יב חודשים) לכן אם ניגש מידי פעם מותר.

אורח, ותושב המקום המתפלל במניין קבוע, מי קודם ? תושב המקום המתפלל במניין קבוע ותושב המקום המתפלל במניין אחר, מי קודם ?

המתפלל בקביעות במניין קבוע, יש לו זכות קדימה במניין זה על שאר החיובים. לכן, אף כשבא אורח שיש לו יארצייט - או תושב המקום המתפלל באותו ביהכ"ס אך במניין אחר - זכות הקדימה למי שמתפלל בקביעות במניין קבוע.

מי שקודם לחברו ורוצה לוותר על זכותו להיות ש"ץ לטובת חברו האם נכון לעשות כך ?

מכיוון שהזכות לתפילה שייכת לנפטר, אין יכול הבן לוותר על זכות הנפטר, משום שאין אדם מוחל על דבר שאינו שלו, ואין לומר שנח לו לנפטר שהבן עושה חסד בזה שמוותר לאחר, ואם כן גם הוויתור הוא לזכות הנפטר. משום שאין לדבר סוף וכך יוותר על קדיש וכו' משום גמ"ח, אך כיון שתפילה וקדיש יש להם סגולה מיוחדת המועילה מאוד לתיקון נשמת הנפטר, אין לו לוותר על זכות זו. אך אם מדובר במקרה שאם לא יוותר חברו יצטער מאוד, יכול לוותר, שבזה וודאי ניתן לומר שנח לו לנפטר, בזה שימנע צער מאדם אחר, וירוויח מצווה זו.

לאור הנ"ל, חשוב להדגיש כי אף אם זכות הקדימה, שלך. במידה ויהיה מזה מריבה ומחלוקת, יש לוותר על הזכות.

אדם שאסף מניין אנשים לתפילה, ולפני התפילה בא אדם אחר ואמר שהוא חיוב שקודם אליו, למי זכות הקדימה?

מי שאסף את המניין ובלעדיו לא היו נאספים האנשים לתפילה במניין, יש לו זכות קדימה על כל שאר החיובים.

לפי איזה סדר נקבע בהלכה זכות הקדימה בין החיובים?

בהלכה מצינו סדר חיובים מי קודם למי (כדלקמן). טעם החלוקה בין החיובים ומדרגתם הוא מיסוד חז"ל, לפי שמידת הדין מתוחה על נפש הנפטר והקדיש מגין עליו.

לכן, **בימי השבעה** - צריך יותר רחמים וזכות. **בשלושים** - צריך יותר רחמים וזכות משאר י"ב חודש.

ביארציט החיוב הוא משתי טעמים, א. באותו יום איתרע מזלו של אבל, לפי שביום שנפטר אחד ההורים, לפני שמעלים אותם לדרגה עליונה, בודקים את הבן ומזכירים עוונותיו האם הוא ראוי שהוריו יתעלו כי הבן והאב כגוף אחד ועל ידי מעשים טובים של הבן מתעלים ההורים, וכן להפך ר"ל. ב. כדי לכפר על נפש המת.

- מי שנמצא בתוך **השבעה** - קודם למי שנמצא בתוך השלושים ולמי שיש יארציט, ואפילו אם הוא אורח בביהכ"ס ושאר החיובים הם מתפללים קבועים.
- מי שנמצא בתוך **השלושים** - קודם לאבל במשך שנת האבלות, ולגבי זכות הקדימה ליארציט ראה בהמשך.
- זכות הקדימה קיימת, אף אם הרגל ביטל ממנו דיני אבלות שלושים, מ"מ כל שלושים מיום הקבורה יש לו זכות קדימה.
- מי שנמצא **ביום האחרון שאומר קדיש** - קודם למי שנמצא בתוך יא חודש, אך לא למי שנמצא בתוך השלושים או למי שיש לו יארציט.
- מי שיש לו **יארציט** - קודם לאבל הנמצא בתוך יא חודש, ולמי שנמצא ביום האחרון לאמירת קדיש. אבל לא למי שנמצא בתוך השלושים או בשבעה. וכתבו פוסקי זמננו כי בעל היא"צ ובעל השלושים יתחלקו בתפילות ובקדישים. אך אם יש שני בעלי יארציט בעל השלושים נדחה לגמרי.
- **אם ישנם שני חיובים זהים** - אחד כהן והשני לוי, הכהן קודם. וכן אם אחד לוי והשני ישראל, הלוי קודם. ואם ייחוסם שווה, יש לעשות גורל בניהם (או לתת לשני להתחיל מ'אשרי' 'ובא לציון' ואילך).
- מי שאומר קדיש או עומד כש"ץ בשכר עבור אדם אחר, אינו דוחה שאר האבלים.

מי שמאחר למניין האם יש לו זכות לדרוש את קדימותו?

בבתי כנסת שיש הרבה מנינים וקבעו החיובים כל אחד מנין בשעה מסוימת, אם איחר אחד את מנינו (שלא באונס) ובא למניין שנקבע לחברו, אין לו זכות קדימה אף אם הוא תוך שלושים וחברו תוך י"א חודש.

האם סדר החיובים תקף במקום פרטי?

כל סדר החיובים שייך בבית כנסת ציבורי אך מי שעושה מניין בביתו או בבית כנסת פרטי, הכל נקבע לפי דעת בעל הבית היות וכולם באים אליו.

כשיש בין החיובים כמה אחים שיש להם יארציט, האם כולם קודמים לשאר החיובים או רק אחד מהם?

אע"פ שכל האחים עומדים לפני העמוד ואומרים קדיש על אב אחד, מ"מ לכל אחד יש זכות שווה כמו שאר האבלים ומכיוון שיש להם יארציט הרי שהם קודמים לשאר החיובים.

החומר נלקט מהספרים הבאים: ספר המנהגים, משנ"ב, מטה אפרים דיני קדיש יתום, פסקי תשובות, גשר החיים, דברי סופרים, פני ברוך, נטעי גבריאל, נחמו עמי.